

eens aan het licht komen; intusschen wordt dit door de algemeene reactie niet aangemoedigd.

Zonder te zeer te dwalen en te oordeelen naar de brieven van Bakunin, die er het openlijkst over spreekt, kan men over 't algemeen zeggen dat de nederlagen der democratie in Weenen (October 1848), in Berlijn (November), de hongarsche omwenteling, de dreigende russische inval, dat dit alles, gedurende den winter 1848-49, overal waar de reactie nog niet alle leven had gedood als toenmaals in Weenen, de gedachte had moeten opwekken het naaste jaar, in 't voorjaar, krachtiger dan ooit de omwenteling te behartigen, zonder zich ditmaal, als in 1848, weder te laten foppen door de reactie en de vorsten wien men toen de macht in handen liet. Zoo hadde men eveneens de voordeelen der internationale samenwerking hoeven in te zien en de hongarsche en italiaansche omwenteling de hand reiken in stede van zich tot genoeg der reactie voor Sleeswijk-Holstein te begeesteren en zich aldaar nutteloos op te offeren onder 't bevel harer generalen. Voor de vastberaden demokraten waren deze opvattingen zeker heel klaar en Bakunin handelde gansch in den zin van den « Oproep aan de Slaven », wanneer hij deze bewegingen wilde doen samengaan met de hem nader bekende boheemsche en poolsche, alsook met de hongarsche beweging. Het is volkomen zeker dat men in Köthen en Leipzig en later in Dresden nauwe betrekkingen had met Berlijn, Breslau en Praag, al waren in ieder stad slechts weinigen in de plannen ingewijd. Dezen trachten dan een *plaatselijke* beweging te doen ontstaan, welke veel minder in 't oog liep en ook lichter was tot stand te brengen; menige kring, op welken men in elk geval kon rekenen, werd misschien in 't geheel niet op voorhand ingelicht.

Een gansch andere vraag is die, of de gelijktijdige bewegingen in Rijnland, ⁽⁶⁾ in Baden en in de Palts eenigen samenhang hadden met deze beweging welke van Saksen uitging. Ik heb mij